

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 31/2009 vp

**Valtioneuvoston selvitys (UTP): Valtiosopimus-
selvitys Suomen kansainvälisestä sopimuspoli-
tiikasta vuosina 2006—2009 ja sen kehityssuun-
nista**

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Ulkoasiainvaliokunta on 16 päivänä kesäkuuta 2009 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen (UTP): Valtiosopimusselvitys Suomen kansainvälisestä sopimuspolitiikasta vuosina 2006—2009 ja sen kehityssuunnista (UTP 3/2009 vp) ympäristövaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Kaija Suvanto, ulkoasiainministeriö
- ylitarkastaja Sini Korpela, ympäristöministeriö.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Valtioneuvosto antaa säännöllisesti eduskunnalle selonteon Suomen kansainvälisestä sopimuspolitiikasta. Edellinen selvitys on annettu vuonna 2006. Jatkossa valtiosopimusselvitys pyritään antamaan eduskunnan käsiteltäväksi vaalikauden alussa.

Tässä selvityksessä on keskitytty selostamaan erilaisia keskeisiä teemoja selvityksen kattamalla tarkastelujaksolla 2006—2009. Teemat on pyritty valitsemaan aiheista, jotka kytkeytyvät hallitusohjelman tavoitteisiin tai jotka muutoin ovat Suomen kannalta olleet keskeisiä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta on tarkastellut valtiosopimusselvitystä toimialaansa kuuluvilta osin. Selvityksessä tarkastellaan merkittävimpiä ympäristösopimushankkeita, kuten ilmastomuutosta koskeva puitesopimus, biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus, kansainväliset kemikaali- ja

jätesopimukset, villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus, otsonikerrosta heikentäviä aineita koskeva Montrealin pöytäkirja sekä tiedonsaantia, kansalaisten osallistumisoikeutta sekä muutoksenhakua ja vireillepano-oikeutta

ympäristöasioissa koskeva Århusin yleissopimus.

Valiokunta pitää selvitystä selkeänä ja rakenteellisesti toimivana, kun siinä keskitytään Suomen kannalta keskeisiin sopimushankkeisiin tarkasteluajanjaksona. Selvitys on hyödyllinen myös antaessaan horisontaalisen kuvan eri ministeriöiden vastuulle kuuluvista sopimusprosesseista.

Valiokunta toteaa, että näistä erityisesti ilmastomuutosta koskeva yleissopimus on tarkasteluajanjaksona saavuttanut yhä keskeisemmän aseman maailmanlaajuisessa työssä ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. Ilmastomuutos on suurin ihmiskuntaa kohtaava uhka, jonka torjumiseksi tarvitaan vaikuttavia toimenpiteitä nopealla aikataululla. Eurooppa-neuvoston aiempien linjausten mukaisesti kansainvälisten neuvottelujen tavoitteena on, että maapallon keskilämpötilan nousu rajoitetaan alle 2 °C:n esiteolliseen aikaan verrattuna, mikä merkitsee kehittyneiden maiden velvoitetta vähentää kasvihuonekaasupäästöjään 25—40 % perusvuoden 1990 tasolta vuoteen 2020 mennessä ja vuoteen 2050 mennessä 80—95 % vuoden 1990 tasolta.

Kansainvälisten ilmastopopimusneuvottelujen koordinoituvastuu ja kantojen valmisteluvastuu kuuluu Suomessa ympäristöministeriölle. Valiokunta on seurannut aktiivisesti sopimusneuvotteluja myös selvityksen kattamana ajanjaksona osallistuen myös ilmastopopimuksen osapuolikokouksiin. Valiokunta pitää parlamentaarisen valvonnan suorittamisen sekä välittömän tiedonsaannin kannalta tärkeänä, että se on voinut osallistua vuosittaisiin osapuolikokouksiin. Valiokunta on myös pyytänyt ympäristöministeriöltä säännönmukaisesti katsausta sopimusneuvottelujen kehittymisestä, minkä lisäksi ajantasaista tietoa on saatu E-kirjelmien muodossa ministerineuvostojen päätöksiöiden valmistelumenettelyjen kautta.

Valiokunta pitää Suomen aktiivista otetta tarkasteluajanjaksona kansainvälisissä ilmastopopimusneuvotteluissa erinomaisena. Erityisesti Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella Nairobissa järjestetyn osapuolikokouksen valmistelu ja koordinointi onnistui, ja Suomi selvisi erityis-

vastuustaan hyvin. Valiokunta katsoo, että Kööpenhaminan 2009 kokouksen onnistuminen on valtava haaste, johon myös Suomen tulee panostaa kaikki osaamisensa. Vuoden 2012 jälkeisen kattavan ja kunnianhimoisen ilmastopopimuksen aikaansaamisessa ei ole varaa epäonnistua. Valiokunta korostaa tässä yhteydessä, että resurssit sopimusneuvotteluihin täysipainoiseksi osallistumiseksi on turvattava hallinnon supistamispaineista huolimatta. Suomen tulee olla osaltaan aktiivinen kansainvälinen toimija kattavan, sitovan ja vaikuttavan sopimuksen aikaansaamiseksi sekä riittävän rahoituksen turvaamiseksi kehitysmaille, jotta voidaan helpottaa niiden siirtymistä ympäristöystävällisiin teknologioihin ja sopeutumista ilmastomuutoksen seurauksiin.

Valiokunta pitää onnistuneena Suomen aloitteesta liikkeelle lähtenyt ja toteutettua synergiaprosessia, jonka toimintamallissa keskeisenä ajatuksena oli "alhaalta ylöspäin" -asenteella luotu menettelytapa sopimusten välisen hallinnollisen, oikeudellisen ja ohjelmallisen yhteistyön kehittämisessä. Tämä sopimustenvälisen yhteistyön tiivistämisprosessi koski Baselin sopimusta (vaarallisten jätteiden rajat ylittävät siirrot), Rotterdamin sopimusta (vaarallisten aineiden vienti ja tuonti) ja Tukholman sopimusta (pysyvät orgaaniset yhdisteet). Vastaavasti synergiahyötyjä on pyritty aikaansaamaan ilmastopopimuksen, biodiversiteettisopimuksen ja aavikoitumissopimuksen välillä. Valiokunta tukee Suomen osallistumista synergiaprosessiin jatkossakin huomattavan korkealla profiililla.

Valiokunta korostaa myös Itämeren suojelua koskevien sopimusjärjestelyjen suurta merkitystä ja sopimusten vaikuttavuuden arviointia ja kehittämistä. Itämeren suojelukomission HELCOMin Itämeren toimenpideohjelman toteuttaminen on keskeinen väline Itämeren tilan parantamiseksi. Kansainvälisen merenkulkujärjestön IMO:n piirissä tulisi kuitenkin sopia tarvittavista päästörajoituksista ja suojelutoimista, jotta niillä olisi kansainvälistä sitovuutta, koska HELCOM on vain rantavaltiöiden välinen sopimusjärjestelmä, jonka päätöksetkin ovat suositusluonteisia. Itämeren heikko tila edellyttää tiuk-

koja rajoituksia kaikille päästöille. Merkittävää onkin, että IMO:n meriympäristön suojelukomitean hyväksymä ilmansuojeluliite sopimuksen tarkoittamilla erityisalueilla (PSSA), kuten Itämerellä, tulee voimaan 1.7.2010. Liitteellä rajoitetaan laivojen typenoksidi- ja rikkioksidipäästöjä. Suomen johdolla on myös valmisteltu esitys IMO:lle matkustaja-alusten käymäläjätevesisäännösten tiukentamiseksi Itämerellä. Valiokunta pitää muun ohella mainittuja toimia erittäin tärkeinä katsoen, että aktiivinen rooli tulee säilyttää ja pyrkiä hyödyntämään myös EU:n Itämeri-strategiaa suojelutoimien tehostamiseksi ja uusien rahoitusmahdollisuuksien edistämiseksi.

Valiokunta pitää hyvänä, että uudistetussa valtiosopimusoppaassa korostetaan ennakkopainotteista tietojen antamista eduskunnalle. Valtiosopimusoppaan mukaan eduskunnalle tulee antaa tietoja jo kansainvälisten sopimusten valmisteluvaiheessa. Menettelyä tulee oppaan mukaan soveltaa sisältönsä puolesta merkittäviin sopimuksiin, jotka sisältäisivät eduskunnan toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Tällaisia ovat etenkin merkittävät sopimukset, jotka sisältäisivät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä taikka joilla olisi merkittäviä budjettivaikutuk-

sia. Koska EU:ssa päätettävien sopimusten osalta eduskunnan osallistumista ja tietojensaantioikeutta koskevat säännökset sisältyvät perustuslain 96 ja 97 §:ään, erillistä tarvetta harkinnanvaraiseen tietojenantamiseen ei yleensä ole, jos eduskunnalle annetaan tietoja sopimuksesta EU-asiana mainittujen pykälien nojalla.

Lisäksi valtiosopimusoppaassa korostetaan, että perustuslain 47 §:n 1 momentissa ilmaistu eduskunnan tietojensaantioikeus sisältää yhtäältä valtioneuvoston velvollisuuden oma-aloitteisesti toimittaa eduskunnan tarvitsemat tiedot ja toisaalta velvollisuuden toimittaa eduskunnan pyytämät tiedot. Lisäksi todetaan, että ministeriön olisi kuitenkin syytä olla etukäteen yhteydessä asianomaiseen valiokuntaan asianmukaisten käytänteiden luomisessa tietojenvaihdon toteuttamiseksi. Valiokunta pitää erityisen hyvänä ministeriön aktiivisuutta korostavaa kehotusta ja odottaa, että ministeriöt toimivat tämän mukaisesti.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 5 päivänä marraskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Susanna Huovinen /sd
 vpj. Pentti Tiusanen /vas
 jäs. Christina Gestrin /r
 Timo Heinonen /kok
 Rakel Hiltunen /sd
 Timo Juurikkala /vihr
 Antti Kaikkonen /kesk
 Timo Kaunisto /kesk

Timo Korhonen /kesk
 Merja Kuusisto /sd
 Tapani Mäkinen /kok
 Sanna Perkiö /kok
 Janne Seurujärvi /kesk
 Tarja Tallqvist /kd
 Pauliina Viitamies /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.